

Naut Meander Brandaan, 2^e versie

Methodeanalyse op inhoudelijke en didactische aspecten van burgerschapsvorming

DEEL I. ALGEMENE GEGEVENS

Titel Naut Meander Brandaan, 2e versie
Auteurs Projectgroep Malmberg BV Leerlijnauteurs: Bakker, A. (leerlijn vaardigheden); Noordstrand, J. (geschiedenis); van Heck, M. (aardrijkskunde); Emous, R. (natuur en techniek). Wereldoriëntatie: Janssen, M. (red.)
Uitgever Malmberg BV
Jaar van uitgave 2017
Korte omschrijving <i>Naut Meander Brandaan</i> is een wereldoriëntatiemethode voor drie vakgebieden: natuur en techniek (<i>Naut</i>), aardrijkskunde (<i>Meander</i>) en geschiedenis (<i>Brandaan</i>). De drie methodes zijn naast elkaar ontwikkeld en te combineren, maar ook los van elkaar als methode voor één van de vakgebieden te gebruiken. Voor groep 3-4 zijn er (digitale) handleidingen en een leerwerkboek voor groep 4. Voor groep 5-8 is er een algemene (digitale) handleiding met verantwoording, leerlijn 21e eeuwse vaardigheden en een wereldoriëntatiekatern waarin enkele vakthema's uit <i>Naut Meander Brandaan</i> geïntegreerd (in inhoud of in vorm) worden aangeboden. Daarnaast zijn er telkens voor groep 5-6 en 7-8 (digitale) handleidingen en leerwerkboeken (of verwerkingssoftware) per thema. In totaal bestaat <i>Naut Meander Brandaan</i> uit zestig thema's. De digitale handleidingen maken deel uit van de digibordsoftware. Er kan gekozen worden voor 100% digitaal werken of een mix van papier en digitaal werken. Optioneel is de toetssoftware en topografiesoftware. De methodewebsite (www.nmb2.nl), die ook door het scannen van QR-codes benaderd kan worden, is gratis.
Geanalyseerde onderdelen Alle hierboven genoemde materialen. Om een volledig beeld te kunnen geven van burgerschap zijn de analyseresultaten van deze drie methoden samen in één rapportage opgenomen. Waar nodig wordt vermeld of iets is aangetroffen in <i>Naut</i> (N), <i>Meander</i> (M) en/of <i>Brandaan</i> (B). Daarbij moet worden opgemerkt dat met name in <i>Naut</i> ook veel aspecten van de canon wereldburgerschap zijn aangetroffen zoals duurzame ontwikkeling, mondiale betrokkenheid en globalisering, maar dat die aspecten geen deel uitmaken van het hier gebruikte analysekader.
Uitgangspunten en doelstellingen van de methode In de onderbouw biedt <i>Naut Meander Brandaan</i> acht wereldoriënterende thema's, uitgewerkt voor groep 3 en voor groep 4: seizoenen, gezond eten, op weg, mijn lijf, dag en nacht, de schat, een hut, overal water. Voor groep 5-6 en 7-8 is de stof voor elk vak (aardrijkskunde, geschiedenis, natuur en techniek) verdeeld over twintig thema's. "Om de wereld te begrijpen hebben kinderen kennis nodig van aardrijkskunde, geschiedenis, natuur en techniek. Maar aan kennis alleen hebben ze niet genoeg. Ook het beheersen van de 21e eeuwse vaardigheden is in de wereld van nu essentieel. <i>Naut Meander Brandaan</i> integreert kennis én vaardigheden op een unieke manier, zodat kinderen optimaal op de toekomst zijn voorbereid." Belangrijkste kenmerken: <ul style="list-style-type: none">- Integratie van kennis, vaardigheden en toepassen (in de toepassingsopdracht aan het eind van elk thema)- Uitgewerkte leerlijn 21 eeuwse vaardigheden- Thematisch én wereldoriënterend werken (op basis van inhoud of op basis van vorm)- Drie methodes die in combinatie maar ook los van elkaar te gebruiken zijn- Drie mogelijke vormen: helemaal digitaal, helemaal papier of een combinatie.

Korte beschrijving van visie op burgerschapsvorming indien aangegeven in de methode

In de Algemene handleiding, Verantwoording (Hoofdstuk 11 Burgerschap) valt te lezen: "In *Naut Meander Brandaan* wordt ruim aandacht aan burgerschapsvorming besteed. Het is belangrijk dat kinderen via de zaakvaklessen kennismaken met een breed perspectief dat hun eigen perspectief overstijgt. Met *Naut Meander Brandaan* ontwikkelen kinderen naast kennis en vaardigheden daarom ook inzichten en attitudes die passen bij mondiaal denken en bijdragen aan de vorming van mondige en verantwoordelijke burgers. De eigen identiteit van de kinderen speelt hierin een belangrijke rol."

"Bij de invulling van burgerschapsvorming in *Naut Meander Brandaan* is uitgegaan van de drie domeinen (democratie, participatie, identiteit) die zijn uitgewerkt door SLO onder de noemer 'Actief burgerschap en sociale integratie' en de canon wereldburgerschap, uitgewerkt door NCDO en Faculteit Geowetenschappen Universiteit Utrecht." In Bijlage A (Overzicht lesstofinhoud en behandelde kerndoelen) van de Verantwoording wordt aangegeven welke burgerschapsdomeinen per thema aan bod komen.

DEEL II: INHOUDELIJKE ASPECTEN

Democratie

Democratische rechtstaat

De democratische rechtstaat komt vooral in (B) aan de orde. Rond het onderwerp *parlementaire democratie* is aandacht voor kiesrecht (vrouwenkiesrecht, Aletta Jacobs), verkiezingen (het vergelijken van verkiezingsposters van vroeger en nu) en politieke partijen. Bij de Uitdaging gaan leerlingen een eigen partij oprichten en moeten ze laten zien waar hun partij voor staat.

Van het onderwerp *landsbestuur* komen de Eerste en Tweede Kamer, regering en Prinsjesdag kort aan de orde. Het onderwerp *gemeentelijk bestuur* wordt niet behandeld

Rond *internationale samenwerking* wordt zowel in (M) als (B) aandacht besteed aan de Europese Unie en samenwerking in Europa (lidstaten, invoering euro, handelsafspraken, open grenzen). In (B) komen ook de taken van de Verenigde Naties aan bod.

Democratische basiswaarden

Er is zowel in (M) als (B) aandacht voor de *vrijheid van meningsuiting*. Daarbij moeten leerlingen ook onderzoeken hoe die kan botsen met het verbod op discriminatie. Van het onderwerp *gelijkwaardigheid* wordt Artikel 1 niet expliciet genoemd, maar is er bijvoorbeeld wel aandacht voor de emancipatie van arbeiders en vrouwen die zorgde voor meer gelijkheid tussen mensen.

Rechten en plichten

In zowel (M) als (B) worden *wetten en verklaringen* behandeld. Er wordt ingegaan op grondrechten die beschreven zijn in de grondwet van Nederland. De nieuwe wetten van Willem Drees (Algemene ouderdomswet en Werkeloosheidswet) komen ter sprake. Er is herhaaldelijk aandacht voor kinderrechten. Leerlingen zoeken onder andere de rechten van een vluchtelingenkind op en de doelen van Unicef. Er is expliciet aandacht voor het verbod op kinderarbeid (Kinderwetje van Van Houten).

Participatie

Verantwoordelijkheid

Het begrip *Solidariteit* wordt niet letterlijk genoemd maar er is wel aandacht voor de onderliggende aspecten. Zo komt bij het thema Arm en rijk (M) de goede doelenactie 'Schoenmaatjes' ter sprake en is er aandacht voor ongelijkheid (inkomensverschillen, sloppenwijken, analfabetisme) en ontwikkelingshulp (waaronder microkredieten bijvoorbeeld One Acre fund). Ook de doelen van Unicef worden op een site over kinderrechten opgezocht.

Communicatie

Vormen van communicatie (zoals verbale- en non-verbale communicatie) komen niet als onderwerp aan de orde maar bij de Uitdagingen komen wel verschillende vormen van communiceren als vaardigheid aan bod. Er is geen specifieke aandacht voor *pesten*. Bij een bron met info over de Kindertelefoon (B) staat in de tekst alleen: "Word je gepest, heb je problemen thuis of heb je een vraag, dan kun je bellen..."

Participatie

Er is beperkt aandacht voor *participatie in de samenleving* (inspraak en medezeggenschap, publiek debat). Bij een les over 'Nieuw land' (M) moet bewust rekening gehouden worden met wensen van bewoners bij de inrichting van nieuw land. Leerlingen moeten zich daarbij inleven in standpunten van verschillende personages met soms tegenstrijdige belangen.

Identiteit

Wie ben ik?

In zowel (N) als (M) komen onderwerpen rond *zelfbeeld en eigen achtergrond* aan de orde. In groep 3-4 bij het thema 'Mijn lijf' geven leerlingen aan hoe ze denken over hun eigen lijf met behulp van plaatjes en figuurlijke zinnestukjes (bijvoorbeeld bang/dapper hart, ogen die dromen/oplettend). Het thema 'Ouder worden' (groep 7-8) gaat in op uiterlijke kenmerken, karakter en talenten. Daarbij komt ook het ontwikkelen van je eigen *identiteit* ter sprake. Dit wordt omschreven als: je persoonlijkheid, wat je onderscheidt van anderen. Bij de behandeling van de rechten van het kind wordt ook het 'recht op een naam met *nationaliteit*' genoemd en in een plaatje wordt een paspoort getoond.

Geestelijke stromingen

In zowel (M) als (B) wordt uitgebreid aandacht besteed aan *geloof & spiritualiteit* en *geestelijke stromingen*. Bij het thema 'Culturen en religies' komen alle vijf wereldreligies met hun kenmerken (symbolen, rituelen, gebedshuizen, feesten) aan bod. Alleen humanisme wordt niet behandeld. Er is ook aandacht voor de verzuiling in Nederland (katholiek-protestants) en voor niet gelovigen die zich in andere groepen verdeelden (eigen politieke partijen, scholen, kranten en sportverenigingen). De vrijheid van godsdienst wordt niet expliciet genoemd.

Multiculturele samenleving

Er is zowel in (M) als (B) uitgebreid aandacht voor *diversiteit en etnische groepen in de samenleving*. Het thema 'Naar een ander land' gaat in op (im)migratie, integratie, cultuur, vluchtelingen, asielzoekers en het verkrijgen van een verblijfsvergunning. Het thema 'Nederland verandert' besteedt aandacht aan gastarbeiders, mensen uit vroegere koloniën van Nederland en vluchtelingen sinds de jaren '80. Onze *nationale identiteit* komt onder andere naar voren bij onderwerpen als Koningsdag, 4 en 5 mei, (oorlogs)monumenten en nationale helden (bijvoorbeeld Aletta Jacobs). Bij de Uitdaging is een opdracht waarbij uitgezocht moet worden welk oorlogsmonument er bij jou in de buurt is.

Respect voor diversiteit

Waarden en normen worden niet expliciet genoemd. En ook het begrip *tolerantie* niet. Maar er wordt bijvoorbeeld wel omschreven dat in Nederland iedereen vrij is in zijn of haar partnerkeuze en dat het belangrijk is om hier respect voor te tonen. In (N) komen de onderwerpen *ik en de ander* en *seksuele diversiteit* aan de orde. Daarbij is aandacht voor: vriendschap, verliefdheid, genderkinderen, hetero-, homo- en biseksueel.

DEEL III: DIDACTISCHE ASPECTEN

De leerdoelen van Naut Meander Brandaan zijn zowel op **kennis** als op **vaardigheden**, houding en **reflectie** gericht. De verdeling is ongeveer evenredig doordat er expliciet aandacht is voor 21^e eeuwse vaardigheden en aan het eind van alle Uitdagingen wordt gereflecteerd op het resultaat en de samenwerking.

Er zijn diverse activiteiten die vragen om **kritische meningsvorming**. Bij vrijwel alle Uitdagingen moet informatie worden verzameld. Bijvoorbeeld door op internet te zoeken, in de bibliotheek of door iemand te interviewen. Ook een krantenartikel of School-tv filmpjes worden als informatiebron gebruikt. De betrouwbaarheid van bronnen komt ook expliciet aan de orde: "Lees de bronnen, beoordeel of je de bron betrouwbaar vindt of niet, zoek zelf een andere bron over het onderwerp om de betrouwbaarheid te controleren."

Argumenten beoordelen en het vormen van een eigen mening komt bijvoorbeeld terug in de opdracht 'Moet er een hotel komen op Antarctica?' Op basis van zeven argumenten, waarbij op een vijfpuntsschaal aangegeven moet worden of je het er mee eens bent, je eigen mening formuleren. Het verschil tussen feit en mening kan helpen bij het maken van een keuze. Bijvoorbeeld een groepje vrienden wil graag een tafeltennistafel in een park: geef aan of een stelling daarover een feit of mening is.

Bij vrijwel iedere Uitdaging is één van de vaste onderdelen **communiceren**. Daarbij wordt aangegeven dat voor een **respectvolle communicatie** geldt: "Laat elkaar uitpraten, ga niet schreeuwen of schelden, lach elkaar niet uit." Ook het verplaatsen in de ander komt naar voren in vragen als: "Wat zou het meeste wettelijk zijn voor immigranten die nu naar Nederland komen? Welke problemen zou een analfabeet tegenkomen als hij een dagje in jouw schoenen zou staan? Hoe ziet jouw week er uit in vergelijking tot een fabriekskind in 1889?" Ook is er een rollenspel over vriendschap en moeten leerlingen zich verplaatsen in keuzes die mensen in oorlogstijd moesten maken.

Bij de Uitdagingen wordt vaak **samengewerkt**. Die samenwerking wordt aan het eind van de opdracht door de leerlingen zelf beoordeeld. Daarbij worden op vijf stellingen punten gegeven. Bijvoorbeeld: We hebben samen informatie bekeken en gezocht. We hebben naar elkaars mening geluisterd. We hebben de taken eerlijk verdeeld.

Door in de inleiding van ieder thema te vertrekken vanuit het oogpunt van de kinderen Naut, Meander en Brandaan is er aandacht voor persoonlijke verhalen en de leefwereld van de leerlingen. Vanuit persoonlijke verhalen **verkennen** leerlingen ook **de eigen identiteit**. Bijvoorbeeld vier verhalen van oorlogsslachtoffers (WOII en vredesmissies): wie wil jij herdenken op 4 mei en waarom? En het dilemma: ga je naar de middelbare school die je zelf leuk vindt of naar de school waar je beste vriend(in) naar toe gaat?

Er zijn enkele activiteiten die uitnodigen tot **kritische reflectie** vooral op eigen gedrag (bij de reflectie op de samenwerking) en reflectie op de rol van mensen- en kinderrechten in het dagelijks leven bij de bespreking van kinderarbeid toen en nu en het kopen en dragen van kleding uit lagelonenlanden.

Voor het voeren van een **discussie** worden regels gegeven. Eén daarvan is: gebruik argumenten om jouw verhaal te verduidelijken. Ook is er in (B) een Uitdaging waarbij een **debat** wordt gehouden over het geven van je mening en het maken van afspraken daarover.

Er zijn maar enkele activiteiten die uitnodigen tot **belangenbehartiging**. Alleen het verwoorden van het standpunt van een groep komt daarbij aan de orde. Bijvoorbeeld bij de Uitdaging 'het oprichten van een eigen partij en het verwoorden van de standpunten van de partij en campagne voeren'.

Ten aanzien van het **hanteren van conflicten** worden aanwijzingen gegeven om problemen te benoemen, de oorzaak van een probleem te beschrijven en bij te dragen aan een goed gespreksklimaat. Bijvoorbeeld de regels voor het houden van een debat.

Activiteiten die bijdragen tot **besluitvorming** zijn er wel op het niveau van de taken, bij het organiseren van groepswork. En af en toe op het niveau van de klas, bij afspraken en regels voor bijvoorbeeld een discussie. Maar niet in de vorm van een klassenberaad of op het niveau van de school in de vorm van een leerlingenraad.

Ten aanzien van de **verbetering van de leefbaarheid** in de klas, school of omgeving/samenleving zijn enkele activiteiten die daar aandacht aan besteden: plan bedenken om minder afval in de klas te krijgen, onderzoeken waar je school water of energie kan besparen, wensenlijstje maken voor een leukere wijk.

De **buitenwereld** wordt beperkt bij de activiteiten betrokken. Er zijn wel suggesties om (groot)ouders te betrekken: Maak een folder voor jullie ouders over grondrechten. Wat weten jullie ouders van de landen van de EU? Hoe zag het leven er 50-60 jaar geleden uit (interview)?

Maar er worden geen concrete suggesties gedaan voor het bezoek aan een instantie, bezoek van een persoon aan de school of bezoek aan een monument of herdenkingsplaats. Er wordt wel verwezen naar monumenten (oorlogsmonumenten en slavernijmonumenten) en in de handleiding naar 'Adopteer een monument' en de app Oorlogsmonumenten in beeld.